

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

Regional tendensrapport 2021

En konstnärspolitisk analys av regionala kulturplaner i Sverige som gäller perioden 2022–2025

KLYS regionala tendensrapport 2021

En konstnärspolitisk analys av regionala kulturplaner i Sverige som gäller perioden 2022–2025

Inom ramen för KLYS regionala samverkansarbete har KLYS under 2021 lämnat remissyttranden över de tre regionala kulturplaner som remitterades under året, och som börjar gälla från 1 januari 2022. En av planerna är treårig och gäller till och med den 31 december 2024. Två av planerna är fyraåriga och gäller till och med den 31 december 2025. Regionerna listas genomgående i bokstavsordning i denna rapport, som baseras på analyser av följande dokument:

- Regional kulturplan för Blekinge 2022-2025
- Kulturplan Kronoberg 2022-2024
- Värmlands kulturplan 2022-2025

Denna rapport är en översiktlig sammanställning och analys, som utgår från både KLYS remissyttranden över kulturplanerna och de färdigremitterade, politiskt beslutade slutversionerna av planerna. Utgångspunkten för analysen är KLYS kultur- och konstnärspolitiska¹ kärnfrågor; bl a professionella kulturskapares villkor (som upphovsrätt, avtal och ersättningsnivåer), det regionala samrådsarbetet med professionella kulturskapare och förutsättningarna för regionernas kulturella infrastruktur för professionella kulturskapare.

I KLYS läsning av kulturplanerna undersöks främst de konstnärliga verksamhetsområden som KLYS medlemsorganisationer verkar inom, dvs. ord, ton, bild/form och scen/film. Planernas avsnitt om bl a hemslöjd, kulturarv/kulturmiljö, arkivverksamhet och biblioteksverksamhet har enbart lästs kursivt och ingår inte i denna rapports analysarbete.

Frågerubrikerna i denna rapport sammanfattas med beskrivningar av de tendenser vi kan avläsa utifrån de aktuella kulturplanernas sakfrågor och prioriteringar. KLYS vill också jämföra hur regionerna i sina kulturplaner hanterar olika konstnärspolitiska sakfrågor, och även undersöka utvecklingen för vissa sakfrågor genom att jämföra med tidigare års tendenser. Rapporten är sammanställd av KLYS regionalpolitiska strateg i samarbete med företrädare för regionala frågor i KLYS medlemsorganisationer.

Stockholm den 21 december 2021

Carl Liungman
regionalpolitisk strateg, KLYS

¹ I denna rapport används genomgående begreppet *konstnärspolitik* i den breda bemärkelsen, dvs. gällande för samtliga konstområden. Konstnärspolitiken är den politik som specifikt hanterar kulturskaparnas villkor och förutsättningarna att vara yrkesverksam inom sitt konstområde, medan *kulturpolitik* som begrepp är generellt övergripande med i första hand ett medborgarperspektiv som bl a hanterar förutsättningarna i stort för tillgången till konst och kultur i samhället. Konstnärspolitiken ingår som en specifik del i den övergripande kulturpolitiken.

Innehåll

1 Övergripande om kulturplanen – sidan 3

- 1.1 Kulturplanens struktur och innehåll
- 1.2 Konstnärspolitiska begrepp och definitioner i kulturplanen
- 1.3 Kulturplanen i relation till regionalt utvecklingsarbete och kommuner

2 Dialogen med professionella kulturskapare – sidan 10

- 2.1 Hur beskrivs regionens samråd med professionella kulturskapare?

3 Konstnärspolitiska perspektiv i kulturplanen – sidan 12

- 3.1 Hur formuleras kulturplanens övergripande mål och prioriteringar som gäller regionens kulturella infrastruktur och professionella kulturskapare
- 3.2 Hur beskrivs professionella kulturskapares villkor i kulturplanen?
- 3.3 Vad sägs i kulturplanen om *konstens egenvärde, principen om armlängds avstånd* samt *konstnärlig frihet* och *yttrandefrihet*?
- 3.4 Vad skrivs i kulturplanen om konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- 3.5 Hur beskrivs insatser för regionens kulturella infrastruktur kopplat till professionella kulturskapare?
- 3.6 Vad skrivs i kulturplanen om kulturella och kreativa näringar (KKN)?

4 Sammanfattning – sidan 23

- 4.1 I vilken utsträckning har regionen tagit till sig av KLYS remissyttrande?
- 4.2 KLYS' sammanfattande kommentarer om kulturplanerna samt övergripande tendenser

1 Övergripande om kulturplanen

	1.1 Kulturplanens struktur och innehåll
BLEKINGE	<p>Region Blekinges kulturplan för 2022-2025 är ett välskrivet, välstrukturerat och informativt dokument, där regionen pedagogiskt förklarar kulturpolitiken och planens roll i relation till regionala utvecklingsfrågor, Agenda 2030 och infrastruktur på både regional, interregional och nationell nivå. Återkopplingen till tidigare kulturplaners arbete med konkreta exempel är bra och tydlig. Nulägesbeskrivningarna av regionens kulturliv är ingående, men avsiktsförklaringarna om vad regionen vill göra under planperioden är trots värtaligheten ofta aningen vaga i sak.</p> <p>Regionen framvisar jämförelsevis höga konstnärspolitiska ambitioner som uttalat handlar om att stärka förutsättningar för professionella kulturskapare att bo, verka och utvecklas i Blekinge. De professionella kulturskaparnas roll i kulturlivet betonas i två av de tre kulturpolitiska utgångspunkterna som ska gälla för regionens hela kulturutveckling under planperioden.</p> <p>På det stora hela är kulturplanen föredömligt utförd och följer normen för kulturplaner. Generellt i avsnitten om konstområdena saknas dock en inriktning och struktur för vad Blekinge faktiskt ska göra och uppnå inom varje område. Det finns många behov som är omnämnda och det är mycket som ska stärkas på olika sätt men en konkret "att göra"-lista saknas kopplat till alla formuleringar.</p> <p>Samverkan är ett ord som omnämns flertalet gånger i planen, men det saknas dels skarpa mål med denna samverkan, dels redogörelse för vilka parter som har ansvar i praktiken, och dels Region Blekinges roll jämte de olika parterna som ska samverka.</p> <p>I stort sett samtliga konst- och kulturområden finns med i planen. <i>Litteratur</i> är tydligt betonat som ett eget konstnärligt verksamhetsområde självständigt från biblioteks- och läsfrämjandeverksamhet. Dock saknas det i planen skrivningar om <i>dramatik</i> och <i>circus/nycirkus</i> (nycirkus nämns bara i förbigående), vilket väcker frågan om insatser på dessa områden inte alls planeras inom Blekinges utvecklingsarbete för planperioden. Uppdelningen av <i>Bild och form</i> samt <i>Slöjd och konsthantverk</i> i olika avsnitt i planen öppnar för frågor, eftersom gränsdragningar mellan formkonst och konsthantverk tenderar att bli otydliga för läsaren.</p> <p>Beträffande konstformer som ligger utanför samverkansmodellens förordning brukar ofta kulturplaner de senaste åren lyfta <i>dataspel</i>, <i>spelutveckling</i> eller <i>spelkultur</i>². Spelutveckling nämns kortfattat i avsnittet om film och rörlig bild, vilket kunde ha disponerats med en egen avsnittsrubrik för bättre tydlighet.</p>
KRONOBERG	<p>Region Kronobergs kulturplan för 2022-2024 presenterar en omfattande och välunderbyggd nulägesanalys av kulturlivet i Kronoberg. Dock framstår dokumentet som något bristfälligt just som plan, eftersom nulägesanalysen dominerar och verklig konkretion till stora delar saknas när det gäller vilka insatser inom verksamhetsområdena som planeras göras under planperioden. Det är svårt att urskilja vad regionen i praktiken planerar i sak för utvecklingen av kulturlivets olika delar och nivåer under planperioden. Att planen ska kopplas till årliga handlingsplaner nämns, men för bättre tydlighet borde det i anslutning till redovisning av insatsförslag inom respektive verksamhetsområde ha lagts till hänvisningar om eventuella kopplingar till kommande årliga handlings- eller verksamhetsplaner.</p> <p>Det ska understrykas att Kronobergs plan i sin helhet är mycket välskriven med belysande och kunnigt formulerade avsnitt om bl a samhälleliga perspektiv, nationell kulturpolitik och regionens förutsättningar i ljuset av allt detta. Bilden av regional kulturpolitik breddas informativt, men det finns en tendens att olika</p>

² *Spelkultur* i detta sammanhang omfattar bl a traditionella bordsspel, dator- och tv-spel, levande spel (lajv och rollspel) eller östasiatisk popkultur, fantastik och cosplay. Spelkulturen är kopplad till många traditionella kulturuttryck. Många är verksamma i föreningsform där deltagarna interagerar och är medskapare. Interaktiva och digitala spel är en särskild näring under stark utveckling, ofta med koppling till filmområdet.

	<p>nivåer blandas ihop för läsaren; globalt, nationellt, regionalt och lokalt. Det blir mer om det översiktliga, strukturella och mindre om det faktiska, konkreta.</p> <p>Regionen lyfter coronapandemins följder för kulturlivet under en egen rubrik, och beskrivningen av de sårbara strukturer som blivit än tydligare under det gångna året. Det är positivt hur tydligt <i>kulturens egenvärde</i> och <i>armlängds avståndsprincipen</i> betonas samt hur olika aspekter på kulturskaparnas villkor i Kronoberg beskrivs ingående, liksom hur nationell kulturstatistik kopplas till den regionala verkligheten.</p> <p>I stort sett samtliga konst- och kulturområden finns med i planen. Avsikten att främja nyskriven <i>dramatik</i> lyfts fram inom scenkonst. <i>Cirkus/samtida cirkus</i> nämns i förbigående i planen; det saknas dock några utvecklande skrivningar. <i>Litteratur</i> är kopplat till yttrandefrihet genom att rubriken för avsnittet är <i>Litteratur och det fria ordet</i>; något som bl a sannolikt beror på att Växjö kommun har ett s k fria ordets hus för litteraturutveckling.</p> <p>När det gäller <i>dataspel/spelutveckling</i> lyfts inte detta i något eget avsnitt. Spelutveckling påtalas utan någon fördjupning på två ställen i planen.</p>
<p>VÄRMLAND</p>	<p>Med sin välstrukturerade kulturplan presenterar Region Värmland ett lättbegripligt styrdokument för kulturutvecklingen i regionen de kommande fyra åren. Övergripande märks det att kulturförvaltningen har en god konstnärspolitisk kompetens. Regionens betonas i planen <i>konstnärlig frihet</i>, <i>konstens egenvärde</i> och <i>principen om armlängds avstånd</i>. Ett av regionens prioriterade utvecklingsområden för planperioden är att stärka förutsättningar för professionella kulturskapare att bo, verka och utvecklas i Värmland.</p> <p>Kulturplanens utgångspunkter, syfte, funktion och kopplingar till regional utveckling och olika strategidokument beskrivs överskådligt och bra. Vissa avsnitt är bitvis påfallande korthuggna, men pedagogiskt klargör regionen att planen inte kommer att vara detaljerad i den grad som många kanske önskar, utan att den tar höjd för en fyraårsperiod och därför ges utrymme för förändrade arbetssätt och insatser som kan möta upp en föränderlig värld.</p> <p>Liksom i Kronobergs plan är det föredömligt hur pandemins inverkan omnämns och problematiseras i planen. Det är tydligt redogjort för regionens främsta avsikter för insatser inom varje verksamhetsområde, liksom en tydlighet i hur kulturplanens mål och inriktning avser att konkretiseras i verksamhetsplaner och liknande som regionen, kommunerna, kulturverksamheterna och andra aktörer ska ta fram årligen.</p> <p>Kulturplanen är uppdelad i två olika dokument, där del två kallas <i>Faktabilaga</i>. Flera skrivningar i den s k faktabilagan framstår i sak som viktig informativ brödtext, som nog med fördel kunde ha inkorporerats i kulturplanens huvuddel för en mer lättåtkomligt disponerad information och generellt smidigare läsning av planen som helhet. En s k faktabilaga hade gjort sig bättre med enbart rena faktauppgifter.</p> <p>I stort sett samtliga konst- och kulturområden finns med i planen, även en del skrivningar om <i>cirkus/nycirkus</i>. Dock saknas det skrivningar om <i>dramatik</i>, vilket väcker frågan om detta område inte alls planeras att ingå i Värmlands kulturutvecklingsarbete under kommande planperiod. <i>Spelutveckling</i> är i Värmlands plan ett särskilt prioriterat samverkansområde, och kanske kunde planen därför ha tjänat på att ge området ett eget avsnitt som för bättre tydlighet kunde ha disponerats på samma vis som övriga verksamhets-/konstområden.</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 1.1</p>	<p>Liksom det kunde konstateras om förra årets tre undersökta kulturplaner uppvisar även samtliga av årets undersökta planer ett generellt större konstnärspolitiskt fokus än regionernas föregående kulturplaner. Konstens egenvärde, konstnärlig frihet och främjande av de professionella kulturskaparnas villkor lyfts fram separat i planerna i högre grad och även mer konkret kopplat till den regionala kulturutvecklingen och kulturella och kreativa näringar.</p> <p>Coronapandemins följder för kulturlivet beskrivs i alla tre regionernas kulturplaner, men i olika grad och på olika sätt i upplägget. Kronoberg och Värmland har de mest omfattande och tydligaste skrivningarna.</p>

	<p>Alla de tre planerna följer kultursamverkansmodellens förordnings³ innehåll och har konkret tagit med alla konstområden, om än med vissa variationer i rubrikerna. Det råder dock olikheter mellan kulturplanerna när det gäller hur verksamhets- och konstområdena belyses, och vilket utrymme de olika områdena ges. Kronoberg sticker ut med att ha ”Muntligt berättande” som eget verksamhetsområde.</p> <p>Skrivningar om konstområdet <i>dramatik</i> är anmärkningsvärt nog i stort sett utelämnade i alla kulturplanerna, med undantag för att Kronoberg i sin plan i förbigående lyfter fram vikten av nyskriven dramatik. Satsningar på <i>circus/nycirkus</i> beskrivs främst i Värmlands plan. Konstformen är dock bara i förbigående omnämnd i övriga två regioners planer.</p> <p>Områdena <i>spelkultur</i> och <i>spelutveckling</i> förekommer i alla tre planerna. Det är något av en trend de senaste åren att regionala kulturplaner nästan som regel nuförtiden har avsnitt om digitala spel och generell spelkultur som ett eget verksamhetsområde.</p>
--	---

³ I § 8 i Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet står det att landstinget ska ansvara för att främja en god tillgång för länets invånare till: 1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet, 2. museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete, 3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, 4. professionell bild- och formverksamhet, 5. regional enskild arkivverksamhet, 6. filmkulturell verksamhet, och 7. främjande av hemslojd.

	1.2 Konstnärspolitiska begrepp och definitioner i kulturplanen
<p>BLEKINGE</p>	<p>Blekinges kulturplan är relativt konsekvent i begreppsanvändningen när det gäller skrivningar som handlar om de professionella kulturskaparna. Förutom några få tveksamheter i användningen begreppet "utöware" finns det inte mycket att invända mot här.</p> <p>Kulturell mångfald Det är positivt hur regionen i avsnittet "Allas tillgång till konst och kultur" (s. 84-86) understryker vikten av att främja den kulturella mångfalden i kulturlivet, och att även Unescos mångfaldskonvention lyfts fram. Jämfört med många andra regionala kulturplaner hör skrivningarna i Blekinges kulturplan om kulturell mångfald till de mest utförliga som KLYS har läst. Särskilt värdefullt är hur konstnärligt skapande, produktion, spridning, distribution och nyttjande av kultur betonas i sammanhanget.</p> <p>Begreppet konstnärspolitik⁴ Ordet <i>konstnärspolitik</i> förekommer på tre ställen (s. 5, 6, 76) i Blekinges kulturplan, och ordets innebörd definieras pedagogiskt och bra.</p> <p>Konstens/kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet I sin kulturplan är Region Blekinge noga med att lyfta en rad konstnärspolitiskt viktiga begrepp så som <i>kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet</i> och <i>ytrandefrihet</i>. Se vidare i avsnitt 3 nedan.</p> <p>Uttrycket "kulturskaparnas förmågor" I Blekinges kulturplan lyder ett av de tre övergripande regionala kulturpolitiska målen: "Kulturen och kulturskaparnas förmågor tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stärka kreativitet och innovationskraft i Blekinge". Denna skrivning används återkommande genomgående i planen. Uttrycket "kulturskapares förmågor" tycks användas i betydelsen "kulturskapares kompetenser" eller yrkeskompetenser. Emellertid kan ordet "förmåga" inte ses som synonymt med ordet "yrkeskompetens"; det är exempelvis inte legio att tala om en läkares eller en elektrikers yrkeskompetens som "en förmåga". Skrivningarna med "kulturskapares förmågor" blir i KLYS ögon missvisande när det ju handlar om yrkesverksamma kulturskapare.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Region Kronoberg är högst konsekvent i användningen av orden <i>kulturskapare</i> och <i>konstnär</i> (i den breda bemärkelsen) när det gäller skrivningar i planen som handlar om de professionella kulturskaparna. Det finns vad vi kan se inget semantiskt att anmärka på.</p> <p>Kulturell mångfald Region Kronoberg är mycket noga med att både definiera och lyfta fram begreppet <i>kulturell mångfald</i> på flera ställen i sin kulturplan, bl a i sin nulägesanalys under rubriken "Goda förutsättningar för kulturell mångfald" (s. 45-46), samt som del i ett av regionens särskilda insatsområden för planperioden ("säkerställa en mångfald av kulturyttringar", s.23), liksom i ett av insatsområdena inom utvecklingsområdet "Barns och ungas rätt till kultur" (s. 25). Också begreppet <i>kulturell välfärd</i> [för regionens medborgare] förekommer i planen.</p> <p>Begreppet konstnärspolitik Ordet <i>konstnärspolitik</i> förekommer på två ställen (s. 9, 12) i Kronobergs kulturplan, och ordets innebörd förklaras i en lista över kulturpolitiska begrepp (s. 8-9).</p> <p>Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet Region Kronoberg är noga med att i planen lyfta en rad konstnärspolitiskt viktiga begrepp så som <i>kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet</i> och <i>ytrandefrihet</i>. Se vidare i avsnitt 3 nedan.</p>

⁴ Se not 1, sidan 1.

<p>VÄRMLAND</p>	<p>Region Värmlands kulturplan är konsekvent i begreppsanvändningen när det gäller skrivningar som handlar om de professionella kulturskaparna. Det finns inga oklarheter alls.</p> <p>Kulturell mångfald Begreppet <i>kulturell mångfald</i> saknas faktiskt i Värmlands kulturplan, men innebörden finns med enbart uttryckt med ordet "mångfald". På sidan 11 i avsnittet "En stark kulturell infrastruktur" står det: "En stark och väl fungerande kulturell infrastruktur är en förutsättning för mångfald och konstnärlig förnyelse [...]" Det saknas dock i övrigt i planen några övergripande skrivningar om det finns uttalade ambitioner hos regionen att främja kulturell mångfald gällande <i>hela</i> det regionala kulturlivets utbud, distribution och produktionsmöjligheter för konstnärligt yrkesverksamma.</p> <p>Begreppet konstnärspolitik Ordet <i>konstnärspolitik</i> förekommer på två ställen (s. 6, 26) i Värmlands kulturplan, men ordets innebörd förklaras inte närmare i sig.</p> <p>Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet Region Värmland är noga med att lyfta en rad konstnärspolitiskt viktiga begrepp så som <i>kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet</i> och <i>ytrandefrihet</i>. Se vidare i avsnitt 3 nedan.</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 1.2</p>	<p>Liksom det har konstaterats i tidigare tendensrapporter de senaste åren är det nu generellt sett regel snarare än undantag att regionala kulturplaner använder begreppet <i>kulturskapare</i>, och då främst begreppet <i>professionell kulturskapare</i>. Begreppet <i>utövare</i>, syftande på professionell kulturskapare, förekommer dock i Blekinges plan.</p> <p>Begreppet <i>fria professionella kulturskapare</i>, som genom åren ofta förekommit i regionala kulturplaner, används knappt i kulturplanerna längre. Det talas generellt om t ex <i>det fria kulturlivet</i> eller <i>fria arrangörer</i>, men ordet <i>fri</i> utelämnas för det mesta när det gäller de enskilda kulturskaparna.</p> <p>Användningen av begreppet <i>konstnär</i> skiftar i de undersökta kulturplanerna. Vi kan konstatera att det fortfarande generellt sett råder en viss begreppsblandning kring ordet <i>konstnär</i> i den breda definitionen för verksamma inom alla konstarter. I Blekinges kulturplan används ordet <i>konstnär</i> både i den breda definitionen och i betydelsen <i>bild- och formkonstnär</i>. Värmland sticker ut med sitt pedagogiska grepp i att vara tydlig med att definiera att regionen använder sig av det breda konstnärsbegreppet i sin plan.</p> <p>Begreppet <i>konstnärspolitik</i> (se not 1, sid 1) har varit relativt sällsynt i kulturplaner, men det förekommer i samtliga av årets tre kulturplaner. Både Blekinge och Kronoberg är noga med att definiera begreppet i sig. Kronoberg och Värmland har även med en särskild genomgång av flera kultur- och konstnärspolitiska ord. Vissa regioner använder både begreppet <i>konstpolitik</i> och <i>konstnärspolitik</i>.</p> <p>Av de tre regionerna är det Blekinge och Kronoberg som föredömligt har utförliga skrivningar som redogör för begreppet <i>kulturell mångfald</i> i betydelsen att kulturpolitiken bör upprätthålla förutsättningar för att en mångfald av konstområden ska kunna finnas och utvecklas i regionen. Värmland saknar begreppet i sin plan.</p>

	<h3>1.3 Kulturplanen i relation till regionalt utvecklingsarbete och kommuner</h3>
<p>BLEKINGE</p>	<p>Blekinges kulturplan har en pedagogisk tydlighet i sin redogörelse för den regionala kulturpolitikens roll, mål och relation till övergripande regionalt utvecklingsarbete, till kommunerna, samt till den formaliserade interregionala samverkan om kulturlivet i Sydsverige. På sidan 6 står det: ”inom de olika perspektiven för politiska beslut utgår Region Blekinges kultur- och bildningsnämnd ifrån tre grundläggande principer som handlar om konsten och kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund samt kulturens kraft i samhällsutvecklingen.”</p> <p>Det framhålls att attraktivitets- och infrastrukturfrågor har stor betydelse för kompetensförsörjningen i en region. Men det påpekas att Blekinges kulturliv har en utmaning med sin bristfälliga kulturella infrastruktur och avsaknaden av större kulturinstitutioner. För att kulturen ska vara en del av Blekinges utveckling är en avsikt med kulturplanen att stärka den kulturella infrastrukturen och de professionella kulturskaparnas möjligheter att verka i Blekinge.</p> <p>Kulturskaparnas roll lyfts fram i två av de tre övergripande regionala målen, vilka utgår ifrån de olika perspektiven för kulturpolitik som ligger till grund för att utveckla Blekinge som region:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fler och nya deltagare i Blekinges kulturliv, med särskilt fokus på barn och unga vuxna. • Stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge, i fortsatt samverkan med Sydsverige. • Kulturen och kulturskaparnas förmågor tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stärka kreativitet och innovationskraft i Blekinge. <p>På sidan 79 hävdas att: ”Kultur och kreativitet är en viktig drivkraft för samhällets utveckling. En förutsättning för Blekinges utveckling är förmågan till förnyelse och omställning – innovationskraften i Blekinge. Konsten och kulturen har tillgångar och förmågor som kan påskynda denna utveckling genom att bidra med andra perspektiv och ställa nya frågor till flera samhällssektorer. Kunskapen om detta behöver öka för att kunna nyttjas, bidra till utveckling och skapa jobb.”</p> <p>I planen finns det anmärkningsvärt många skrivningar som poängterar ”barn och unga” eller ”barn och unga vuxna” som viktiga målgrupper när det gäller kulturutvecklingen i Blekinge. Detta är självfallet angelägna ambitioner i sig kopplat till de nationella målen, vilket regionen såklart ska framhäva i sin plan. Dock finns risken att den regionala kulturpolitiken inte kommer att bedriva ett resursmässigt balanserat kulturutvecklingsarbete med likvärdighet i satsningar för alla olika publikgrupper/åldrar i regionen.</p> <p>Kommuner</p> <p>Mer utförligt än i många andra regionala kulturplaner redogörs det för kommunernas roll i det regionala kulturutvecklingsarbetet, bl a i avsnittet ”Samverkan kommuner och region” på sidorna 9-11, där ambitionerna för samverkan under planperioden listas upp i en rad informativa punkter.</p> <p>På sidan 79 står det: ”För att uppnå en större samsyn och nyttja konsten och kulturen i samhällsplaneringen behövs länkar mellan forskning, kulturliv och olika samhällssektorer, där Region Blekinge tillsammans med kommunerna har en roll att spela.”</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Under rubriken ”Region Kronobergs kulturpolitiska utgångspunkter” (s. 12-15) görs en initierad och pedagogiskt upplagd genomgång av demokratiska samhällsgrunder, kulturpolitiska strukturer och kulturlivets förutsättningar från globala till nationella och regionala/lokala perspektiv.</p> <p>På sidan 15 står det: ”Den regionala kulturpolitiska visionen är att Kronoberg ska erbjuda ett hållbart och inkluderande kulturliv med bredd och spets. Visionen är långsiktig och en del i Region Kronobergs övergripande vision om ett gott liv i ett livskraftigt Kronoberg.” Visionen ska under kulturplaneperioden brytas ner i tre delmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronobergs konstnärliga och kulturella infrastruktur ska vara hållbar utifrån regionala förutsättningar • Alla Kronobergare ska ha rätt till kulturell välfärd • Barn, unga och unga vuxna i Kronoberg ska ha rätt till kulturell välfärd på lika villkor

	<p>Det framhålls att det finns en regional kulturpolitisk ambition för respektive område i Region Kronobergs övergripande vision om ett gott liv i ett livskraftigt Kronoberg i ett kapitel med rubriken "Kronobergs konstnärliga och kulturella infrastruktur".</p> <p>De ovanstående tre delmålen från Kronobergs regionala vision har i kulturplanen formulerats som tre huvudsakliga utvecklingsområden för regionens kulturliv, inom vilka det listas några prioriterade s k insatsområden. Mer om detta står i avsnitt 3.1 nedan.</p> <p>Kommuner</p> <p>Det är mycket informativt hur Region Kronoberg i sin kulturplan beskriver relationen mellan regionen och det kommunala kulturuppdraget (s. 44), och framhåller vikten av strategisk samverkan med kommunerna när det gäller det regionala kulturutvecklingsarbetet. Ett av planens insatsområden är "Kulturpolitisk samverkan på alla nivåer" (s. 19). Här påpekas att "Region Kronoberg aktiverar insatsområdet tillsammans med berörda intressenter genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verka för en balanserad och tydlig ansvarsfördelning mellan kulturpolitikens kommunala, regionala och nationella nivå, • samverka med länets kommuner kring kulturpolitiska strategier."
VÄRMLAND	<p>Region Värmland är i sin plan tydlig i redogörelserna för den regionala kulturpolitikens roll, målsättningar och relation till både nationell kulturpolitik, <i>Agenda 2030</i>-mål och övergripande regionalt utvecklingsarbete. Överskådligt beskrivs hela den kulturpolitiska kartan i regionen, och samverkan mellan olika politikområden är något som betonas på flera ställen i planen.</p> <p>Som övergripande styrdokument för det regionala kulturlivet utgår Värmlands kulturplan från den regionala utvecklingsstrategin <i>Värmlandsstrategin</i>, som är det styrande dokumentet för regional utveckling i Värmland och som har som vision "livskvalitet i världsklass". I kulturplanen konstateras på sidan 8 att kulturpolitiken bidrar till att nå "effektmålen" i visionen. Vidare påpekas att: "Kulturen är en resurs och samverkanspartner för andra samhälls- och politikområden. Genom att ta tillvara den kompetens som finns inom kulturområdet blir kulturen en kraft och motor i regionens utveckling. Det krävs också en ökad samverkan med andra politikområden för att närma sig de kulturpolitiska målen."</p> <p>På sidan 13 finns avsnittet "Kulturens betydelse för regional utveckling". Här understryks att kulturpolitiken i regionen i högre grad systematiskt behöver samverka med andra politikområden. På sidorna 29-31 under rubriken "Kulturpolitiska samverkansområden" redogör regionen för att den under kommande planperiod särskilt lyfter fram fyra områden som förutsätter en stärkt samverkan mellan kulturpolitiken och andra politikområden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultur, hälsa och folkhälsa • Kultur och folkbildning • Kulturdriven regional tillväxt • Utveckling av spelkultur <p>Avsnittet "Kulturdriven regional tillväxt" handlar om kulturella och kreativa näringar. Se avsnitt 3.6 nedan.</p> <p>Kommuner</p> <p>I sin faktabilaga redovisar regionen en översikt över sina kommuners kulturanvar. I kulturplanen finns avsnitt om både samverkan mellan kommunerna och samverkan mellan region och kommuner. Här framhålls vikten av en bred och systematisk samverkan med kommunerna när det gäller kulturutvecklingsarbetet.</p>
TENDENSER FRÅGA 1.3	<p>Även här liknar trenden den som vi kunnat skönja utifrån de kulturplaner som skrivits sedan 2017/2018. Regionala kulturplaner tycks på senare år ha mer konkreta och detaljerade redogörelser för hur kulturplanen relaterar till övergripande regionala utvecklingsplaner, andra regionala strategier och målbilder. Några av kulturplanerna sätts in i långsiktiga tidsperspektiv och i stort sett alla lyfter nuförtiden kopplingen till <i>FN:s agenda 2030 om hållbar utveckling</i>. Dessutom har kommunernas roll och samverkan mellan region och kommuner i den regionala kulturutvecklingen fått väsentligt mer utrymme i kulturplanerna på senare år.</p>

2 Dialogen med professionella kulturskapare

	2.1 Hur beskrivs regionens samråd med professionella kulturskapare?
BLEKINGE	<p>Region Blekinge har sedan ett par år tillbaka ett sk kulturskaparsamråd; dvs. en formaliserad konstområdesövergripande referensgrupp för regionens fria kulturliv, som regionens kulturförvaltning och kulturnämnd löpande tar inspel ifrån när det gäller utvecklingsfrågor. Det är föredömligt hur dialogarbetet på olika nivåer omnämns flera gånger i planen, och hur regionen lyfter fram samråd med kulturskapare på flera ställen. I kulturplanens specifika avsnitt om professionella kulturskapare står det på sidan 79:</p> <p>”Kulturskaparsamrådet samlar professionella kulturskapare, en representant för varje konst och kulturområde. Syftet är att tillsammans diskutera insatser som kan genomföras för att förbättra förutsättningarna för professionella kulturskapare att verka i Blekinge. Som professionell kulturskapare kan man kontakta någon av representanterna, om man vill komma med förslag eller frågor.”</p>
KRONOBERG	<p>Region Kronoberg saknar ett formaliserat konstområdesövergripande kulturskaparråd likt sådana som finns i Blekinge och Värmland. Dock beskrivs relativt utförligt i kulturplanen ett till synes gott dialogarbete med det professionella kulturlivet. Under rubriken ”Bättre villkor för professionella kulturskapare i Kronoberg” (s. 33) hävdas det att förutsättningarna för kulturskapare i Kronoberg har blivit bättre och att ”samrådsstrukturer har etablerats” för konstområden med svaga regionala strukturer.</p> <p>I avsnittet ”Bilaga 2. Så genomfördes revideringen av kulturplanen” (s. 78-79) under rubriken ”Dialog och samverkan med kulturplanens intressenter” redogör regionen bl a för sin dialog med professionella kulturskapare inför framtagandet av kulturplanen. Här framhålls det att dialog med regionens professionella kulturskapare har skett via regionala strukturer som konstnärsorganisationer, centrumbildningar och resurscentrum samt kulturorganisationer med regionala uppdrag inom respektive konstområde. Vidare påpekas det att ”särskilda dialogstrukturer etablerats” för kulturskaparyrken med svagare regionala strukturer inom bild och form samt litteratur. Det informeras om att Region Kronoberg arvoderar professionella kulturskapare i enlighet med KLYS rekommendationer för regionala samråd.</p> <p>Kulturstaben har medverkat vid personalmöten för att möjliggöra dialog med institutionsanställda kulturskapare. En enkät riktad till länets kulturskapare har också genomförts inför kulturplanens framtagande. Även regionens formella kulturblogg har använts för att sprida information om dialogarbetet.</p> <p>Redogörelsen om dialogarbetet på sidorna 78-79 är utförlig, men det saknas i kulturplanen någon bilaga eller fotnot med mer konkret information om vilka dialoger som har gjorts med professionella kulturskapare. Detta finns ofta med i andra regionala kulturplaner.</p>
VÄRMLAND	<p>Region Värmland har sedan några år tillbaka ett etablerat konstområdesövergripande kulturskaparsamråd, som regionens kulturförvaltning och kulturnämnd löpande tar inspel ifrån. Det är mycket förtjänstfullt hur regionen i kulturplanens faktabilaga detaljerat lyfter fram och listar de samrådsmöten som gjorts med kulturskaparnas samrådsgrupp. I kulturplanens huvuddokument nämns dock inte mycket om detta samrådsförfarande med kulturskaparna. Visserligen är det mycket bra att en av avsiktspunkterna i avsnittet om professionella kulturskapares villkor (s. 26-27) är att ”Region Värmland ska ta tillvara de professionella kulturskaparnas kunskaper och erfarenheter, bland annat genom att utveckla dialogen med kulturskaparnas organisationer och arbetsformerna för det kulturskaparråd som Region Värmland har etablerat i samverkan med KLYS” I avsnittet <i>Samverkans- och dialogformer</i> på sidan 47 kunde kanske detta ha nämnts igen.</p>

<p>TENDENSER FRÅGA 2.1</p>	<p>Enligt gällande förordning⁵ för kultursamverkansmodellen ska regionerna inför framtagandet av sina kulturplaner samråda med bl a det professionella kulturlivet. Av årets tre regioner i denna rapport har Blekinge och Värmland snarlika dialogförfaranden med kulturskaparna enligt KLYS konstområdesövergripande modell⁶.</p> <p>Kronoberg har valt andra arbetssätt när det gäller dialogerna med professionella kulturskapare, och det är föredömligt beskrivet i deras kulturplan. Dock är frågan om samrådet med kulturskaparna är lika formaliserat som i övriga två regioner. Det ska ändå tilläggas att KLYS har en löpande god dialog med Region Kronobergs kulturförvaltning, och att förvaltningen var i kontakt med KLYS angående sin kulturskaparenkät inför kulturplanens framtagande.</p> <p>Liksom det kunde konstateras i förra årets tendensrapport är en tendens här att regionerna tycks bli generellt mer transparenta, utförligare och noggrannare med att i sina kulturplaner redogöra för det dialogarbete som görs inför såväl framtagande som uppföljning av kulturplanen.</p>
---------------------------------------	---

⁵ I § 7 i Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet står det: "Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället."

⁶ Regioner/landsting har en rad olika arbetsformer för att samråda med kulturlivets aktörer; bl a stormöten, konstområdesspecifika möten och konstområdesövergripande möten, vilket är det som KLYS förespråkar. Ungefär hälften av de tjugo regioner som ingår i samverkansmodellen har den här sortens formaliserade samråd med referensgrupper eller s k kulturskaparråd, främst med representanter från KLYS medlemsorganisationer inom olika konstarter. De konstområdesövergripande samrådsmötena arvoderas av förvaltningarna enligt KLYS arvodesrekommendationer. Mötena hålls på de regionala kulturförvaltningarna generellt sett 1-3 ggr/år. KLYS tog 2017 fram en s k samrådsguide för kulturskapare och kulturförvaltningar m fl med övergripande riktlinjer för samrådsarbetet med det professionella kulturlivet.

3 Konstnärspolitiska perspektiv i kulturplanen

	3.1 Hur formuleras kulturplanens övergripande mål och prioriteringar som gäller regionens kulturella infrastruktur och professionella kulturskapare?
BLEKINGE	<p>Två av Region Blekinges tre övergripande kulturpolitiska mål är konstnärspolitiskt inriktade och gäller professionella kulturskapares villkor och kulturella och kreativa näringar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kulturen och kulturskaparnas förmågor tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stärka kreativitet och innovationskraft i Blekinge.</i> • <i>Stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge, i fortsatt samverkan med Sydsverige.</i> <p>”Målet handlar om att ha en fortsatt fokusering på Blekinges professionella kulturskapares villkor som kärna för att utveckla kulturlivet och Blekinge, även som resurs för amatörkulturen. Detta kan handla om fortsatt kompetensutveckling för kulturskapare, för tjänstepersoner och politiker i kommunerna samt för föreningar.” (s. 12)</p> <p>Region Blekinge beskriver i planen sin kulturella infrastruktur som en utmaning (s. 7); att den pga. avsaknad av större kulturinstitutioner är bristfällig. Regionens övergripande ambition är att under kommande planperiod stärka denna infrastruktur och få kulturen att ta mer plats i den regionala utvecklingen i stort, bl a med hjälp av att stärka de professionella kulturskaparnas möjligheter att verka och utvecklas i Blekinge. Utveckling av KKN lyfts fram förhållandevis mycket (se fråga 3.6 nedan).</p> <p>Som nämnts ovan betonar Region Blekinge konstnärspolitiska sakfrågor som viktiga för den regionala kulturutvecklingen över lag. I ett specifikt rubricerat avsnitt i planen lyfter regionen fram professionella kulturskapare och deras villkor för att kunna vara yrkesverksamma i Blekinge. Många av planens skrivningar vittnar om att regionen har en förståelse för utmaningarna för den professionella/yrkesutövande kulturskaparens möjligheter att arbeta och försörja sig. I flera delar av planen påtalar regionen sin ambition att stärka och stötta kulturskapare med utveckling av arbetsmöjligheter och kompetensutveckling.</p> <p>Vikten av mer konkreta handlingsplaner nämns för bild- och formområdet, både regionalt och interregionalt för Sydsverige, men skrivningar om handlingsplaner gällande några andra konstområden finns inte i kulturplanen, vilket framstår som inkonsekvent.</p> <p>Avsnittet ”Professionella kulturskapare” (s. 77-79)</p> <p>I ett särskilt avsnitt i Blekinges kulturplan ges en ingående lägesbeskrivning av kulturskaparnas villkor, begreppsdefinitioner, utbildningsnivåer, problematik kring anställning/uppdragsformer kontra socialförsäkringssystem, vikten av upphovsrättsliga ersättningar etc.</p>
KRONOBERG	<p>Kronoberg pekar i sin plan ut tre huvudsakliga utvecklingsområden för regionens kulturliv (s. 16-25), inom vilka det listas några prioriterade s k insatsområden. Ett av de tre utvecklingsområdena är ”En hållbar konstnärlig och kulturell infrastruktur” (s. 19-20). Detta utvecklingsområde omfattar fyra insatsområden, vilka är vägledande för regionens insatser inom de olika konst- och verksamhetsområdena under planperioden.</p> <p>Insatsområdena inom ovanstående utvecklingsområde lyfter bl a konstnärlig frihet och vikten av att stärka kulturskapares villkor samt främja återstarten efter pandemin, konstnärlig återväxt som en del i att utveckla goda förutsättningar för konstnärlig produktion i länet, samt främjande av kulturella och kreativa näringar (KKN; se avsnitt 3.6 nedan).</p> <p>De fyra insatsområdena inom utvecklingsområdet ”En hållbar konstnärlig och kulturell infrastruktur” är:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturpolitisk samverkan på alla nivåer • Ett enat Sydsverige skapar ett starkt Kultursverige • Kulturell mångfald och konstnärlig frihet • Kultur i hela Kronoberg <p>Nummer två av de tre huvudsakliga utvecklingsområdena är "Breddat deltagande i kulturlivet" (s. 23). Här är ett av insatsområdena "Ett brett och varierat kulturutbud", vilket bl a framhäver vikten av att arbeta med att i regionen "säkerställa en mångfald av kulturyttringar". Ett annat av insatsområdena är "Kultur i vardagen", där det talas om att främja nya samverkansformer för kultur samt att utveckla arbetet med offentlig konstnärlig gestaltning både regionalt och specifikt i kommunerna.</p> <p>Avsnittet "Kulturskapares villkor" (s. 60-62) Liksom Blekinge har Kronoberg ett särskilt avsnitt i sin kulturplan med en ingående lägesbeskrivning av kulturskaparnas villkor. Här redogörs för en del av regionens infrastruktur för kulturskapare, problematik för kulturskapares uppdragsformer, socialförsäkringssystem etc. I efterföljande avsnitt talas det om utbildningar och talangutveckling.</p>
VÄRMLAND	<p>När det gäller Värmlands kulturplans kulturpolitiska utgångspunkter pekar Region Värmland på att <i>konstnärlig frihet, kulturens egenvärde och armlängds avståndsprincipen</i> är några av de fem övergripande perspektiv som är vägledande för regionens kulturpolitiska insatser under planperioden.</p> <p>På sidan 11 pekar regionen ut det man kallar för "regionala kulturpolitiska framgångsfaktorer"; tre huvudpunkter som centrala faktorer även specifikt för en utveckling av Värmlands regionala konstnärspolitik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>En stark kulturell infrastruktur</i> • <i>Bred och systematisk samverkan (mellan olika nivåer och aktörer)</i> • <i>Goda förutsättningar för utveckling och nyskapande</i> <p>På sidorna 29-31 under rubriken "Kulturpolitiska samverkansområden" redogör regionen för att den under kommande planperiod särskilt pekar ut fyra områden som förutsätter en stärkt samverkan mellan kulturpolitiken och andra politikområden. I alla de fyra områdena lyfts professionella kulturskapare fram.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultur, hälsa och folkhälsa; Här påpekas bl a bred samverkan med professionella kulturskapare. • Satsningar på kultur och folkbildning ska öka professionella kulturskapares mötesplatser, möjligheter att nå ut till större publik samt stärka försörjningsmöjligheterna för kulturskapare. • Kulturdriven regional tillväxt (KKN); Här påpekas att goda förutsättningar för kulturskapande och kulturnärningar ökar kulturskaparnas försörjningsmöjligheter. Se mer om KKN i avsnitt 3.6 nedan. • Utveckling av spelkultur; Här påpekas att kulturskapares kompetenser har ett viktigt värde. <p>På sidorna 24-27 under rubriken "Kulturpolitiska utvecklingsområden" beskriver Region Värmland fyra kulturpolitiska områden som förutsätter samverkan främst inom området. Ett av områdena är "De professionella kulturskaparnas villkor", vilket beskrivs i ett avsnitt på sidorna 26-27. Regionen ger en bra, men jämfört Blekinge och Kronoberg mer översiktlig lägesbeskrivning om de yrkesverksamma kulturskaparnas villkor.</p>
TENDENSER FRÅGA 3.1	<p>Alla de tre kulturplanerna har specifikt rubricerade avsnitt om professionella kulturskapares villkor, där regionerna samlat och utförligt redogör för kulturskaparnas roll i kulturlivet och regionala kulturpolitiska åtaganden för att främja villkoren för kulturskaparna. Värmland är mer kortfattat översiktlig i sin redogörelse, medan både Kronoberg och Blekinge är mer utförliga i sina avsnitt.</p>

	<p>3.2 Hur beskrivs professionella kulturskapares villkor i kulturplanen? Lyfts avtal och ersättningsnivåer för kulturskapare? Lyfts kulturskapares arbetsmiljö? Nämns upphovsrätten?</p>
<p>BLEKINGE</p>	<p>I Blekinges mål som nämndes i fråga 3.1 ovan; "Stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge, i fortsatt samverkan med Sydsverige", framhålls att målet bl a handlar om "att tillsammans höja kunskapen om till exempel gestaltad livsmiljö, medverkans- och utställningsersättning och upphovsrätt." (s. 13)</p> <p>Kulturplanens särskilda avsnitt om professionella kulturskapare (s. 77-79) är mycket informativt skrivet om arbetsmarknadsfrågor, anställningsvillkor, socialförsäkringar, branschrekommendationer, avtal, ersättningar och arvoden till anlitade professionella kulturskapare. Upphovsrätten och kulturens offentligt rättsliga ersättningar lyfts fram tydligt. <i>MU-avtalet</i> inom bild- och formområdet nämns på flera ställen i planen.</p> <p>Region Blekinge lyfter fram <i>upphovsrätten</i> för kulturskapare på flera ställen i planen och det faktum att digitaliseringen påverkar de professionella kulturskaparnas villkor och skapar utmaningar för upphovsrättsliga ersättningar till uphovspersoner. Föredömligt hävdas det att: "För att professionella kulturskapare ska kunna försörja sig på sitt konstnärskap krävs en efterfrågan, men också en skälig ersättning för det arbete som utförs. Upphovsrätten har en central betydelse i detta, särskilt genom digitaliseringens ökande tjänster."</p> <p>Kulturskapares arbetsmiljö nämns när det gäller den sk hot och hat-problematiken som många kulturskapare har erfarit, bl a till följd av otrygga anställningsvillkor.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Region Kronoberg är i sin kulturplan noga med att beskriva förutsättningarna för professionella kulturskapare att kunna vara yrkesverksamma. Planens särskilda avsnitt om kulturskapares villkor (s. 60-62) inleds med följande ord: "Ett vitalt och utforskande konst- och kulturliv bygger på att kulturskapare kan utveckla sina konstnärskap och verka under rimliga arbetsvillkor." (s. 60)</p> <p>I avsnittet görs en generell genomgång av yrkesvillkoren först. Därefter redogörs för de specifika förutsättningarna i Kronoberg och regionens åtaganden gällande insatser för professionella kulturskapare under planperioden. Det framhålls att Kronobergs regionala utvecklingsnämnd ihop med kulturnämnden har kartlagt och utrett hur villkoren för kulturskapare kan förbättras. En särskild kulturskaparenkät har gjorts tidigare under 2021. Även Regionsamverkan Sydsverige lyfts fram som en resurs för Blekinge att främja kulturskapares villkor i samverkan med övriga regioner.</p> <p>Problematiken med hot och hat mot kulturskapare nämns i avsnittet. Detta kopplas till att kulturskapare i sitt arbete kan vara sårbara både ekonomiskt och socialt.</p> <p>Det påtalas att regionen "genomför flera konkreta insatser för att kulturskapare verksamma på olika platser i länet [...] ska ha goda villkor och en god arbetsmiljö". (s. 61) Detta understryks genom att det också påpekas att Kronobergs kulturnämnd ställer krav på att alla aktörer med regionala uppdrag säkerställer "konstnärlig frihet", "skäliga arbetsvillkor" och "en god arbetsmiljö" för de kulturskapare som anlitas. I avsnitten om litteratur resp. bild och form påpekas vikten av att säkerställa skäliga arbetsvillkor och avtalsenlig ersättning.</p> <p>Region Kronoberg ställer krav på att regionala kulturorganisationer vid utställningar tillämpar <i>MU-avtalet</i> inom bild- och formområdet. Ett särskilt stimulansbidrag tas fram för att främja tillämpningen av avtalet. I planen påtalas också <i>enprocentregeln</i> och ett regionalt främjandearbete för konstnärliga gestaltungsuppdrag.</p>

	<p>Skrivningar om regionens syn på upphovsrättsliga frågor gällande kulturskapare saknas i stort sett i Kronobergs kulturplan. <i>Upphovsrätt</i> nämns bara i förbigående i ett avsnitt om musikutbildningar (s. 63) samt kortfattat i ett avsnitt om digitaliseringens konsekvenser (s. 70).</p>
<p>VÄRMLAND</p>	<p>I avsnittet "De professionella kulturskaparnas villkor" (s. 26-27) framhåller Region Värmland att: "De professionella kulturskaparna måste få avtalsenliga ersättningar och goda förutsättningar för sitt skapande arbete. Regioner och kommuner har ett särskilt ansvar för att säkerställa detta när yrkesverksamma kulturskapare anlitas." (s. 26)</p> <p>Värmlands kulturplan är mer kortfattad och inte lika konkret som Blekinges och Kronobergs gällande sådant som skäliga arbetsvillkor i kulturlivet och avtalsenliga ersättningar till kulturskapare. Planen har över lag mer övergripande formuleringar, som t ex denna i avsnittet om litteratur: "bidra till att skapa goda förutsättningar för professionella författare att verka och utvecklas i länet" (s. 45)</p> <p>I avsnittet om bild och form lyfts bl a dels <i>enprocentregeln</i>, dels <i>MU-avtalet</i> fram: "Offentligt finansierade utställare bör följa det statliga ramavtalet om medverkande- och utställningsersättning till konstnärer, det så kallade MU-avtalet. Avtalet är en viktig förutsättning för konstnärers möjligheter att utöva sitt yrke och för en återväxt av yrkesverksamma konstnärer." (s. 38)</p> <p>Utöver en skrivning i planen om att digitaliseringen skapar upphovsrättsliga utmaningar som behöver undersökas inom offentlig verksamhet, saknar Värmlands kulturplan några redogörelser för regionens hållning gällande upphovsrätten för kulturskapare.</p> <p>Planen saknar helt och hållet skrivningar om kulturskapares arbetsmiljö.</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 3.2</p>	<p>Liksom förra årets undersökta kulturplaner uppvisar årets tre planer en trend med ett generellt starkare konstnärspolitiskt anslag, där främjande av professionella kulturskaparnas villkor lyfts fram som ett särskilt prioriterat område kopplat till regionens övergripande kulturpolitiska mål.</p> <p>När det gäller skrivningar om kulturskapares upphovsrätt har regionerna blivit bättre på att belysa ämnet och påtala vikten av att ersätta kulturskapare enligt upphovsrätten. Dock är det fortfarande väldigt olika sorters perspektiv på upphovsrätt som olika regioner väljer att skriva om. Vanligt är att som Region Värmland enbart påpeka att digitaliseringen medför upphovsrättsliga utmaningar inom offentlig verksamhet.</p> <p>Skrivningar om kulturskapares arbetsmiljö har på senare år kommit in i kulturplanerna, ofta kopplat till hot och hat-problematiken för många kulturskapare. Av årets planer saknade dock Värmlands plan helt skrivningar om arbetsmiljö.</p>

	<p>3.3 Vad sägs i kulturplanen om konstens egenvärde, principen om armlängds avstånd samt konstnärlig frihet och yttrandefrihet?</p>
<p>BLEKINGE</p>	<p>Begreppet <i>kulturens egenvärde</i> lyfts fram som en av utgångspunkterna för Region Blekinges kulturpolitik och kulturutveckling. Det redogörs klart och tydligt i följande skrivning: "inom de olika perspektiven för politiska beslut utgår Region Blekinges kultur- och bildningsnämnd ifrån tre grundläggande principer som handlar om konsten och kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund samt kulturens kraft i samhällsutvecklingen".</p> <p>Region Blekinge är noga med att i planen understryka <i>principen om armlängds avstånd</i> mellan politik och konstnärligt skapande, och hur konstnärlig frihet lyfts fram kopplat till detta. Det är positivt hur principen nämns på flera ställen i planen; bl a påpekas att: "Utgångspunkter i det politiska arbetet handlar om kulturens egenvärde och armlängds avstånd." (s. 84) Principen lyfts även fram specifikt i avsnittet om verksamhetsområdet Bild och form – det är bra men samtidigt märkligt inkonsekvent att den inte också då nämns i planens avsnitt om övriga verksamhetsområden.</p> <p>Begreppet <i>yttrandefrihet</i> finns med i olika avsnitt i kulturplanen, och det finns även flera skrivningar om begreppet <i>konstnärlig frihet</i>. En skrivning talar om "frihet för det konstnärliga skapandet" (s. 6), och en annan om att "arbetet med att stärka begreppen konstnärlig frihet, yttrandefrihet och armlängds avstånd inom konstområdet" (s. 21) fortsatt ska främjas.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Region Kronoberg uppmärksammar i avsnittet om kulturpolitiska utgångspunkter <i>kulturens egenvärde</i> och <i>principen om armlängds avstånd</i> med egna underrubriker. Pedagogiskt tydligt betonas att upprätthållandet av <i>kulturens egenvärde</i> i det offentligt finansierade kulturlivet är avhängigt av <i>principen om armlängds avstånd</i> mellan politik och konstnärligt skapande.</p> <p>Kronoberg är noga med att lyfta fram begreppet <i>yttrandefrihet</i> i sin kulturplan. Fristadsverksamhet finns i Växjö samt en litterär verksamhet med fokus på yttrandefrihet i <i>Det fria ordets hus</i> i Växjö. Regionen har som uttalad ambition att under planperioden vidareutveckla spetskompetensen kring yttrandefrihet i samverkan med länets professionella kulturliv och inom olika konstområden.</p> <p>Begreppet <i>konstnärlig frihet</i> förekommer på många ställen i planen. Som nämndes i fråga 3.2 ovan framhålls det i planen att intressenter med regionala kulturpolitiska uppdrag "ska säkerställa konstnärlig frihet", vid sidan av skäliga arbetsvillkor och en god arbetsmiljö för professionella kulturskapare. Regionen betonar dessutom (på sidan 72) att bl a konstnärlig frihet och yttrandefrihet som demokratiska och kulturpolitiska värden utgör en del av en socialt hållbar utveckling i regionen.</p>
<p>VÄRMLAND</p>	<p>Region Värmland är noga med att i sin kulturplan lyfta fram <i>kulturens egenvärde</i> och <i>principen om armlängds avstånd</i> med egna avsnittsrubriker. På sidan 8 understryks att kulturens egenvärde alltid måste respekteras: "Kultur gör nytta för att den finns, den finns inte för att vara nyttig."</p> <p>Specifikt lyfts begreppet <i>kulturens egenvärde</i> fram som ett av de fem övergripande perspektiv som är vägledande för Region Värmlands kulturpolitiska insatser under planperioden. Tydligt betonas i planen att upprätthållandet av <i>kulturens egenvärde</i> i det offentligt finansierade kulturlivet är avhängigt av <i>principen om armlängds avstånd</i> mellan politik och konstnärligt skapande.</p> <p>Region Värmland betonar vikten av att värna <i>konstnärlig frihet</i> i planen, bl a genom "en stark och väl fungerande kulturell infrastruktur", samt genom att det sätts upp som ett av de fem övergripande perspektiv som är vägledande för Region Värmlands kulturpolitiska insatser under planperioden. I Karlstad finns det dessutom en fristadsverksamhet för kulturskapare.</p>

TENDENSER FRÅGA 3.3	<p>Trenden har varit tydlig de senaste åren att <i>kulturens och konstens egenvärde</i> lyfts fram med enfaset som regel i allt fler regionala kulturplaner. Årets tre kulturplaner är inget undantag gällande detta. Likaså har <i>principen om armlängds avstånd</i> mellan politik och kulturprofession/konstverk kommit att bli något som alltid nämns i regionala kulturplaner. Trenden är att detta görs mer utförligt de senaste åren. Samtliga av årets tre undersökta planer understryker vikten av <i>konstnärlig frihet</i> i regionens kulturliv och att principen om armlängds avstånd gäller inom det regionala kulturpolitiska arbetet. Både Blekinge och Kronoberg sticker ut med att särskilt uppmärksamma begreppet <i>yttrandefrihet</i> i sina planer.</p>
--------------------------------------	--

	<h3>3.4 Vad skrivs i kulturplanen om konstnärlig kvalitet och förnyelse?</h3>
BLEKINGE	<p>Orden <i>kvalitet</i>, <i>förnyelse</i> och <i>nyskapande</i> är flitigt förekommande i Region Blekinges kulturplan. Avsikten som regionen formulerar på sidan 12 är att den regionala kulturpolitiken ska forma "ett nyskapande kulturliv med bredd och kvalitet".</p> <p><i>Konstnärlig kvalitet</i> ingår som ett mål i en av de tre särskilda satsningar som särskilt behöver uppmärksammas och resursstärkas i Blekinge under kommande planperiod. Att främja <i>hög kvalitet</i> betonas av regionen i planens avsnitt om film, dans respektive musik.</p> <p>Både begreppen <i>konstnärlig förnyelse</i> och <i>nyskapande</i> nämns i skrivningar om flera olika konstområden i Blekinges kulturplan, bl a i avsnittet om kulturella och kreativa näringar (s. 81). I avsnittet om dans talas det om "att utveckla den konstnärliga förnyelsen" samt påpekas att: "De lokala arrangörsföreningarna behöver ges utökade möjligheter att arrangera scenkonst och ges möjlighet att arrangera det nyskapande och smala" (s. 33). Också i musikavsnittet lyfts nyskapande inom arrangörsledet fram som särskilt viktigt: "Arrangörsledet behöver ges möjlighet att arrangera det nyskapande" (s. 36).</p> <p>Inom bild och form-området påtalas det att internationellt samarbete och konstnärresidens är viktiga för konstnärlig förnyelse och utveckling.</p>
KRONOBERG	<p>Kvalitetsbegreppet är förhållandevis flitigt förekommande i Region Kronobergs kulturplan, och det talas på flera olika ställen i planen om ett professionellt samt "vitalt" regionalt kulturutbud med "hög konstnärlig kvalitet inom olika konstområden". Trots detta tycks regionen vilja undvika att i planen definiera kvalitetsbegreppet. (I remissversionen av planen fanns det en definition av konstnärlig resp. kulturpolitisk kvalitet, men detta stycke finns inte med i den färdiga kulturplanen.)</p> <p>När det gäller de olika konstområdena noterar vi att det i planen talas om "hög kvalitet" enbart inom scenkonst, musik och slöjd/konsthantverk, men inte när det gäller övriga konstarter.</p> <p>Ordet "förnyelse" har Kronoberg med i sin kulturplan anmärkningsvärt ofta, främst i frasen "konstnärlig produktion och förnyelse". Dock förekommer inte ordet "nyskapande" i planen. På många ställen i Kronobergs plan betonas att den kulturella infrastrukturen ska möjliggöra för konstnärlig produktion och förnyelse. Det talas också om "konstnärlig förnyelse och utveckling" samt "konstnärlig förnyelse och kvalitet" inom bl a bild och form-området och musiken.</p> <p>Ingenstans i planen definieras själva innebörden av konstnärlig förnyelse.</p>
VÄRMLAND	<p>Ett av Värmlands regionala kulturpolitiska inriktningsmål för planperioden är "God tillgång till ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland". Ordet "kvalitet" påtalas anmärkningsvärt många gånger och begreppet "hög konstnärlig kvalitet" förekommer i flera olika avsnitt i Värmlands kulturplan.</p>

	<p>På sidan 8 skriver regionen: "Hur begreppet kvalitet ska uppfattas är inte heller givet. Det är viktigt med en levande diskussion om kvalitetsbegreppets innehåll, värde och föränderlighet. Vad som är konstnärlig kvalitet måste vara föremål för bedömningar som vilar på sakkunskap och erfarenhet."</p> <p>Det talas en hel del om kulturens utveckling, nyskapande och förnyelse i Värmlands kulturplan. På sidan 8 hävdas att "ett öppet kulturbegrepp är en förutsättning för utveckling och förnyelse." På sidan 11 beskriver regionen "Regionala kulturpolitiska framgångsfaktorer" och pekar ut "Goda förutsättningar för utveckling och nyskapande" som en av tre sådana faktorer.</p> <p>Vidare hävdas i planen att Värmlands regionala kulturpolitik bör vara "flexibel och lyhörd" och ge kulturverksamheter och professionella kulturskapare "möjlighet att utforska konstnärliga uttryck och pröva nya samarbetsformer". (s. 11) En uttalad ambition hos regionen för kommande planperiod är att med hjälp av kulturbidrag och i samverkan med kommunerna "stärka möjligheterna till förnyelse och utveckling inom konst- och kulturområdet, både för professionella kulturskapare och kulturlivet i stort". (s. 11)</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 3.4</p>	<p>I regionala kulturplaner som skrivits efter 2017/2018 verkar regionerna i högre grad än tidigare ha med skrivningar och avsnitt som gäller regionala kulturpolitiska insatser kopplade till det statliga nationella kulturpolitiska målet om <i>att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse</i>. Kvalitetsbegreppet har kommit att lyftas mer konkret och allt oftare i planerna på senare år.</p> <p>Anmärkningsvärt är att begreppet <i>hög kvalitet</i> är flitigt förekommande i alla kulturplanerna, och genomgående inom en rad olika konstområden. Att betona vikten av att regional kultur ska ha hög kvalitet har visat sig vara en trend i regionala kulturplaner under de senaste åren.</p>

	<p>3.5 Hur beskrivs insatser för regionens kulturella infrastruktur⁷ kopplat till professionella kulturskapare? Exempelvis sådant som konstnärsresidens, kompetensutveckling, produktionsplatser och digitalisering</p>
<p>BLEKINGE</p>	<p>Region Blekinge använder begreppet "infrastruktur" frekvent i sin kulturplan. I scenkonstavsnittet talas det bl a om teaterns infrastruktur: "Blekinge har flertalet verksamma aktörer inom teater som är viktiga för den kulturella infrastrukturen. Teatergrupperna breddar utbudet av scenkonst i länet och gör så att fler målgrupper nås av lokalt producerad teater." (s. 28)</p> <p>Regionen avser att satsa extra på litteraturområdet: "Litteraturen lyfts fram som särskild satsning för att kunna utveckla ett konstområde som idag har svag regional infrastruktur i Blekinge." (s. 14)</p> <p>"I dialoger med olika aktörer inom litteraturens område framkommer [...] att innovativa lösningar för scener och annan infrastruktur behövs." (s. 40) För att förbättra kulturell infrastruktur i Blekinge pekar regionen ut samverkan mellan konstformer som ett särskilt utvecklingsområde för planperioden.</p> <p>Konstnärlig residensverksamhet</p> <p>Konstnärlig residensverksamhet lyfts fram förhållandevis mycket i Blekinges kulturplan, framför allt i avsnitten om bild och form, slöjd, musik, dans samt teater. Eftersom Blekinge är en så pass liten region är det förståeligt att regionen i mindre utsträckning än större regioner kan satsa på egna residens, och att regionen i första hand förlitar sig på internationella, nationella och interregionala residenssatsningar. Här är Regionsamverkan Sydsverige en viktig resurs, vilket påtalas i planen.</p>

⁷ Den kulturella infrastrukturen kan sägas utgöras dels av kulturinstitutioner av olika slag som är mer eller mindre offentligt finansierade (från statligt, regionalt eller kommunalt håll) samt andra lokaler för mötesplatser och andra arbetsplatser t ex replokaler, verkstäder, träningslokaler och inspelningsstudios), dels de kulturverksamheter som utgörs av olika satsningar på kulturskapares villkor runt om i landet såsom kompetensutvecklingsinsatser, centrumbildningar, inkubatorer osv och det sk fria kulturlivet. (källa: www.klys.se)

	<p>I avsnittet om teater framhålls att: "En fortsatt utveckling av nationella och internationella residens ses som en bra möjlighet för kvalitet och konstnärlig förnyelse." (s. 29)</p> <p>I avsnittet om dans står det: "Residens är en metod som innebär att professionella kulturskapare kommer från olika delar av världen för att arbeta med utveckling, samverkan och produktion i Blekinge. Kulturskaparna jobbar ofta med att aktivera delaktighet från lokalsamhället vilket skapar samhörighet och intresse. Residens leder också ofta till långsiktig samverkan mellan plats och kulturskapare vilket gynnar kulturlivet i Blekinge." (s. 31)</p> <p>Specifika musikresidens lyfts också fram: "En potentiell utveckling inom musikområdet i Blekinge är att skapa residensmöjligheter. Detta kan stärka kulturskaparna som redan finns i regionen samt bidra till fler möjligheter för Blekingeborna att kunna ta del av ett mer varierat utbud." (s. 37)</p> <p>Kompetensutveckling för kulturskapare</p> <p>I Blekinges kulturplan talas det mycket om både kompetensförsörjning inom kulturområdet och kompetensutveckling för kulturskapare, bl a i avsnitten om musik, slöjd och litteratur, och med Regionsamverkan Sydsverige som en resurs för att öka "den kritiska massan" av kulturskapare.</p> <p>I musikavsnittet lyfts saken mer ingående än inom andra konstområden: "Att bidra till musiklivets utveckling genom att förstärka regionala stödfunktioner och möta behov av kompetensutveckling inom projektledning, upphovsrätt, internationalisering och konstnärlig utveckling är viktigt."</p> <p>I avsnittet om bild och form är regionen tydlig med vad kompetensutveckling kan handla om i sak: "Förutsättningarna att arbeta som konstnär i länet behöver fortsatt utvecklas och stärkas. Detta kan bland annat ske genom kontinuerlig kompetensutveckling [...] inom exempelvis 1 %-regeln, upphovsrätt samt medverkans- och utställningsersättning." (s. 21)</p> <p>Digitalisering</p> <p>Många kulturplaner har ett övergripande avsnitt om digitalisering i relation till kulturutveckling. I Region Blekinges kulturplan saknas ett sådant avsnitt trots att regionen lyfter digitalisering relativt mycket i flera delar av planen. Det talas mycket i planen om "digitaliseringens möjligheter". Digitalisering lyfts i anslutning till bl a arrangörsutveckling, arbetsmiljö med ökat hot och hat mot kulturskapare, och kopplat till kulturella och kreativa näringar.</p>
<p>KRONOBERG</p>	<p>Som nämnts ovan i fråga 3.1 har Region Kronoberg i sin kulturplan verkligen satt ljuset på utveckling av "konstnärlig och kulturell infrastruktur" i regionen i samverkan med sina kommuner samt inom ramen för Regionsamverkan Sydsverige. På sidan 61 påpekas att "kulturskapares villkor är nära kopplade till den konstnärliga och kulturella infrastrukturen".</p> <p>Regionen betonar i sin nulägesanalys att även konstområden med svagare regionala strukturer har utvecklats, och att förutsättningar för kulturskapare inom olika konstområden som vill bo och verka i Kronoberg har blivit bättre genom att regionen främjar fler arbetsmöjligheter. Fler arbetsstipendier och residensmöjligheter har införts.</p> <p>Kulturverksamheten Italienska Palatset i Växjö lyfts fram som central för många av regionens kulturskapare inom olika konstarter. Institutionen har ett regionalt uppdrag som resurs både när det gäller att vara mötesplats, ha residensverksamheter, tillhandahålla produktionsplatser och möjligheter till publik verksamhet.</p> <p>I litteraturavsnittet påpekas det att utvecklingsinsatser för att stärka den regionala infrastrukturen för litteratur i Kronoberg pågår i samverkan med professionella kulturskapare.</p> <p>I avsnittet om bild och form framhålls det att regionens kulturpolitiska ambition är att stärka den regionala infrastrukturen för bild- och formkonsten.</p> <p>Konstnärlig residensverksamhet</p> <p>Kronoberg har som avsikt under planperioden att främja utveckling av konstnärlig residensverksamhet inom olika konstområden. I avsnittet om dans påtalas det att residensverksamhet för nationella och utländska danskonstnärer är ett utvecklingsområde. Inom musiken lyfts Musik i Syds residensprogram för ensembler fram. I avsnittet om bild och form betonas möjligheterna till utveckling av residensprogram inom Regionsamverkan Sydsverige.</p>

	<p>Kompetensutveckling för kulturskapare På sidan 32 i planen står det: "Möjligheterna till gemensam kompetensutveckling och interkommunal samverkan blir också bättre när det offentliga arbetar över geografiska gränser." Kronoberg betonar resurserna inom ramen för Regionsamverkan Sydsverige. Utöver verksamheten i Italienska Palatset som nämndes ovan innehåller planen dock i stort sett inga konkreta förslag på kompetensutvecklingsinsatser inom de olika konstområdena.</p> <p>Digitalisering Kronobergs kulturnämnd har fördjupat arbetet med utvecklingen av digitalisering i kulturlivet. I kulturplanen lyfts digitalisering förhållandevis ambitiöst och tydligt i avsnittet "Digital transformation och delaktighet" (s. 70-71). Digitalisering kopplas bl a till konstnärlig förnyelse, och musikområdet framhävs som en förebild för att flera aktörer i Kronobergs kulturliv har kommit långt med sin digitala infrastruktur.</p>
<p>VÄRMLAND</p>	<p>"En stark kulturell infrastruktur" är en av Värmlands tre s k "regionala kulturpolitiska framgångsfaktorer". Bland planperiodens fyra s k "kulturpolitiska samverkansområden" påpekas att satsningar på "kultur och folkbildning" samt "goda förutsättningar för kulturskapande och kulturnärings" bl a ska stärka professionella kulturskapares försörjningsmöjligheter. (Se mer om KKN i avsnitt 3.6 nedan.)</p> <p>Konstnärlig residensverksamhet Två av de insatser som regionen listar i planen när det gäller kulturskapare handlar om att främja residens: "Region Värmland ska verka för fler internationella och interregionala samarbeten och utbyten inom olika konst- och kulturområden, bland annat i residensform." (s. 27) "Region Värmland ska stödja konstnärsdrivna initiativ, och bidra till att utveckla nätverk och mötesplatser för professionella kulturskapare." (s. 27)</p> <p>Det är skrivs anmärkningsvärt lite om residensverksamhet i Värmlands kulturplan. I stort sett ingenting står att läsa om residens i avsnitten om konstområdena. I bild och form-avsnittet nämns residens i förbigående.</p> <p>Kompetensutveckling för kulturskapare I avsnittet om kulturskapares villkor framhålls att: "Det måste finnas möjligheter för kulturskapare till kompetensutveckling och utvecklande möten, också med utövare från övriga Sverige och världen." (s. 26) Trots det finner vi inga skrivningar i Värmlands kulturplan om konstnärliga kompetensutvecklingsinsatser gällande kulturskapare inom konstområdena. De konkreta insatser som nämns handlar om kulturarv, museer och bibliotek m m.</p> <p>Digitalisering Värmlands kulturplan har ett avsnitt om digital delaktighet, men saknar i stort sett skrivningar om digitalisering konkret i relation till konstområdena, förutom kortfattat i avsnitten om film och scenkonst.</p> <p>I avsnittet "Goda förutsättningar för utveckling och nyskapande" (s. 11) lyfts kulturlivets digitalisering som något som "skapar nya verktyg för kulturskapande och konstnärlig utveckling" och det påpekas att området fortsatt måste utvecklas så att digitaliseringen bidrar till de kulturpolitiska målen.</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 3.5</p>	<p>Begreppet <i>kulturell infrastruktur</i> förekommer som regel i varje regional kulturplan de senaste åren. Region Kronoberg talar även om <i>konstnärlig infrastruktur</i>, vilket förtydligar kulturskaparnas roll i det regionala kulturlivet i stort. Detta är en tendens som nog kan kopplas till det generellt starkare konstnärspolitiska anslaget i kulturplanerna av idag.</p> <p>Också när det gäller konstnärliga residensverksamheter går det att se en tendens i att det nu skrivs mer i kulturplanerna om residens än det gjordes för bara några år sedan. Interregionala och internationella perspektiv på utveckling av residens och fortbildning för kulturskapare framhålls också i högre grad än förr. Två av årets regioner ingår i Regionsamverkan Sydsverige, vilket märks tydligt i deras båda planer gällande bl a residensverksamheter och kompetensutveckling.</p>

	3.6 Vad skrivs i kulturplanen om kulturella och kreativa näringar (KKN)?
BLEKINGE	<p>Region Blekinge lyfter fram kulturella och kreativa näringar (KKN) i flera delar av kulturplanen och beskriver området mycket utförligt och pedagogiskt i ett eget avsnitt, dock med avsaknad av vad som avses göras i sak på området under planperioden. Det blir mest lägesbeskrivningar om KKN. Detta citat på sidan 83 är signifikant för hur det mesta av formuleringarna i Blekinges kulturplan stannar vid konstateranden som ekar rätt tomma: "Det är viktigt att synliggöra kulturella och kreativa näringar och deras betydelse för arbetsmarknaden och tillväxten i Blekinge." (s. 83)</p> <p>Det märks emellertid att Blekinge över lag fäster stor vikt vid KKN-frågor, kanske mer än många andra regioner – redan inledningsvis i planen i avsnittet "Blekinges förutsättningar" lyfts KKN fram: "De företag som har kulturskapande eller kreativa processer som huvudsaklig del av sin affärsidé räknas till de kulturella och kreativa näringarna (KKN)." (s. 7)</p> <p>I planen konstateras att Blekinge sticker ut med en relativt stor andel verksamheter inom KKN jämfört med andra små regioner. Regionsamverkan Sydsverige lyfts fram som en god resurs för att stimulera till bättre förutsättningar för KKN i Blekinge. På sidan 83 påpekas att: "Samverkan behöver utvecklas ytterligare. Inte bara mellan branscher och över politikområden, utan även över kommun- och regiongränser [...]."</p> <p>Vid sidan av kulturmiljöer och besöksnäring framhåller regionen bl a slöjd och konsthantverk som viktiga delar inom KKN. Det påpekas att spel- och medieutveckling driver utveckling av ny teknologi inom andra områden utanför kulturen, så som hälsa och utbildning.</p> <p>Det betonas att kulturpolitiken är mindre styrande än näringspolitiken när det gäller KKN-frågorna: "Kulturella och kreativa näringar omfattar både kultur och näring men är främst en tillväxt- och näringspolitisk fråga." (s. 82). Regionen understryker att samverkan mellan olika politikområden är nyckeln för att främja KKN. När det gäller kulturskaparnas roll inom KKN är det aningen vaga skrivningar: "Att stödja konstskapandet [...] är en kulturpolitisk uppgift, att stödja företagen [...] är en näringspolitisk. Alla kulturskapare blir inte företag, men kulturskapandet ligger till grund för de kulturella företagen." (s. 82)</p>
KRONOBERG	<p>Region Kronoberg skriver om kulturella och kreativa näringar (KKN) i olika avsnitt i sin kulturplan, men har inget samlat avsnitt med KKN i rubriken. I avsnittet "Kultur som utvecklingskraft i samhället?" finns olika underavsnitt, varav ett har rubriken "Regional tillväxt och innovation" (s. 73). Här görs en översiktlig genomgång av förutsättningar för KKN rent generellt och hur KKN stärker regionens konkurrenskraft. Det saknas en konkret förankring till Kronoberg och står inget om insatser för KKN-utveckling i regionen under planperioden. Dock nämns kulturskaparna som centrala inom KKN.</p> <p>Inom utvecklingsområdet för planperioden som handlar om den konstnärliga och kulturella infrastrukturen listas som en avsikt att "samverka med näringslivsutvecklande funktioner och det företagsfrämjande systemet kring professionella kulturskapares företagande och de kulturella och kreativa näringarna." (s. 20)</p> <p>I avsnittet "Kulturskapares villkor" på sidan 61 påpekas att: "En kartläggning av villkor och behov hos länets kulturskapare har genomförts parallellt med en förstudie kring hur det regionala företagsfrämjande systemet kan stärka kulturskapares företagande." (s. 61)</p> <p>Dessutom betonas vikten av KKN-utvecklingsarbetet i Regionsamverkan Sydsveriges kulturutskott och regionala utvecklingsutskott, vilka i sektorsövergripande samverkan har som gemensam ambition "att gynna och etablera kulturella och kreativa näringar i Sydsverige". (s. 62)</p>
VÄRMLAND	<p>På sidorna 29-31 under rubriken "Kulturpolitiska samverkansområden" redogör regionen för att den under kommande planperiod särskilt pekar ut fyra områden som förutsätter en stärkt samverkan mellan kulturpolitiken och andra politikområden i Region Värmland. Två av områdena handlar konkret om KKN:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturdriven regional tillväxt (KKN); Här påpekas att goda förutsättningar för kulturskapande och kulturnäringsringar ökar kulturskaparnas försörjningsmöjligheter. • Utveckling av spelkultur; Här påpekas att kulturskapares kompetenser har ett viktigt värde. <p>Regionen framhåller att: "Kulturella värden eller konstnärliga och andra kreativa uttryck är en förutsättning för de flesta av företagen." (s. 30)</p>
<p>TENDENSER FRÅGA 3.6</p>	<p>Kulturella och kreativa näringar (KKN) uppmärksammas specifikt i samtliga tre regioners kulturplaner. Trenden gällande KKN i regionala kulturplaner har varit tydlig sedan 2017 – nu lyfts allt oftare regionala näringsperspektiv och regional företagsinnovation i relation till och samverkan med både utbildningssektorn, kulturlivet och kulturskaparna. Spelutveckling och digitalisering har fått mer utrymme i kulturplanerna på senare år. Dock är fortfarande mycket av KKN-skrivningarna i planerna på ett traditionellt vis kopplade till utveckling av regionens besöksnäringar, kulturmiljöer och kulturarv.</p> <p>Blekinge, Kronoberg och Värmland har, liksom även förra årets kulturplaner uppvisade, mer konstnärspolitiska aspekter i KKN-avsnitten än hur det såg ut för ett par år sedan. Årets tre kulturplaner lyfter i olika grad fram övergripande satsningar på att främja villkoren för professionella kulturskapare för att detta anses främja regionernas kulturliv i stort. Det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse tycks ha påverkat regionernas ambitioner med utvecklingssatsningar inom kulturella och kreativa näringar. Det tycks finnas en större medvetenhet hos regionerna kring hur konstnärliga perspektiv bör samspela med näringspolitiska och instrumentella aspekter när det gäller hur professionell kultur och konst kan stimulera regional innovation och entreprenörskap.</p>

4 Sammanfattning

	4.1 I vilken utsträckning har regionen tagit till sig av KLYS remissyttrande?⁸
BLEKINGE	Regionen har tillmötesgått en del av KLYS förslag, t ex tagit bort läsfrämjande från rubriken gällande litteratur. Vissa tillägg är gjorda i scenkonstavsnittet för att visa på bredden av genrer. Region Blekinges kulturförvaltning har i övrigt meddelat att de har diskuterat alla KLYS förslag och vägt för och emot, och att de av olika anledningar har valt att ta med vissa förslag och ibland inte.
KRONOBERG	Region Kronoberg har varit transparent gentemot KLYS om hur remissförslag konkret har påverkat planen: <ul style="list-style-type: none"> - Kulturplanen har gjorts om från två dokument till ett - Har förtydligat kopplingen mellan det fleråriga strategidokumentet och årliga handlingsplaner - Har lagt till en kulturpolitisk ambition inom respektive konstområde - Idrott är borttaget ur planen - Cirkus har tagits med i planen - Avsnittet om litteratur och läsfrämjande är uppdelat i olika delar - Kulturell mångfald finns nu med i begreppslistan - Likaså är begreppet konstnärspolitik med nu (under professionell kulturskapare) - Konstnärlig frihet nämns oftare. Detta och yttrandefrihet lyfts i första utvecklingsområdet - Har lagt till skrivningar om kulturskapares arbetsmiljö
VÄRMLAND	Region Värmlands kulturförvaltning meddelade KLYS att de gjorde ett par hundra ändringar i slutversionen, stort som smått, och att det därför är svårt att peka ut exakt vad som har ändrats utifrån KLYS yttrande, men det understryks att KLYS förslag har påverkat en del.
TENDENSER FRÅGA 4.1	Alla de tre regionerna har tagit intryck av KLYS remissyttranden och i olika avseenden och grad gjort ändringar enligt KLYS förslag. Kronoberg är tydligast och mest konkret i sin återkoppling om detta. Det är sannolikt så att KLYS remissvar, ett konstnärspolitiskt påverkansarbete och ett generellt förbättrat regionalt dialogarbete med kulturskapare genom åren har lett till att konstnärspolitiska perspektiv i avsevärt större utsträckning är framträdande i regionala kulturplaner av idag.

⁸ Är ej fastlagt att alla exempel nedan på förändringar i kulturplanerna endast skulle bero på KLYS remissynpunkter. Flera remissinstanser kan ha påpekat liknande eller samma saker.

	4.2 KLYS' sammanfattande kommentarer om kulturplanerna
BLEKINGE	<p>Mycket positivt hur konstnärspolitiska sakfrågor och perspektiv lyfts fram i denna välformulerade plan. Regionen betonar vikten av att utveckla den kulturella infrastrukturen i samverkan med både kommuner, grannregioner, kulturverksamheter och kulturskapare. Särskilt värdefullt är att regionen betonar kulturens egenvärde och armlängds avståndsprincipen, liksom yttrandefrihet och många kulturskapares utsatthet i sina yrken.</p> <p>Ett välskrivet och pedagogiskt dokument till trots; planen säger mycket om vad som behöver utvecklas men mindre om hur detta ska gå till. Den framstår bitvis snarare som ett visionsdokument än just en plan. Regionen kunde ha varit tydligare och mer konkret med vad som avses uppnås under planperioden i sak när det gäller kulturutvecklingen i Region Blekinge. Med generellt formulerade skrivningar finns alltid risken att de kan användas lite hur som helst; att de stora orden blir till intet förpliktigande. Det är i resurssatta verksamhetsplaner som det kommer visa sig vilka prioriteringar som regionen verkligen gör. Trots de många välvalda orden kanske betydelsen av kulturens självständiga värde är underordnat aspektpolitiska mål, som t ex att uppfylla <i>Agenda 2030</i>?</p> <p>Barn och unga återkommer i hela kulturplanen, dels som ett eget avsnitt, dels återkommande invävt i beskrivningen av intentionerna för alla våra konstområden. Det finns en problematik med detta då det blir svårt att få en översikt av vad satsningarna på barn och unga egentligen innebär och vad satsningen på andra områden än just barn och unga är. Satsningar på barn och unga är självfallet viktiga ambitioner i sig men risken finns att den regionala kulturpolitiken inte formar ett kulturutvecklingsarbete som blir resursmässigt balanserat och likvärdigt för alla publikgrupper/åldrar i regionen.</p> <p>Att regionen är liten och med en bristfällig kulturell infrastruktur återkommer planen ofta till, och här hänvisas mycket av utvecklingsarbetet till att bygga på interregional samverkan. Det saknas dock definitioner av vad just Blekinges roll och ansvar är i dessa samverkansprojekt. Eftersom alla regioner håller sig med sin egen kulturplan och detta är Blekinges egen borde det vara tydligare formulerat vad Blekinges intention och ansvar är i dessa olika samverkanskonstellationer.</p> <p>När det gäller dialogen med kulturskapare har Region Blekinge genom åren arbetat med att ta inspel från sitt konstområdesövergripande kulturskaparsamråd. KLYS hoppas att gruppen fortsätter sitt arbete även under kommande planperiod som en expertinstans i det konstnärspolitiska arbetet med årsplanering och resursfördelning.</p>
KRONOBERG	<p>Region Kronobergs kulturplan för perioden 2022-2024 är mycket kompetent formulerat i de kulturpolitiska sakfrågorna och en intressant läsning. Detta är en av de mer välskrivna planerna vi läst när det gäller samhälls- och kulturpolitiska perspektiv. Men det är trots allt en flerårig kulturplan som ska fungera som ett styrdokument för utvecklingen av Kronobergs kulturliv på flera nivåer. I det avseendet hade det behövts mer konkretion gällande utvecklingsområden och insatsförslag. Det finns en del formuleringar i planen som gränsar till floskelartade konstateranden i det att de upprepas på flera ställen. Det kan också vara otydligt i vissa delar av planen att bland stora penseldrag med globala och nationella perspektiv sortera ut de regionalt och kommunalt relevanta sakfrågorna om var regionen står i sin lokala kontext.</p> <p>Högst positivt är dock hur Kronoberg i planen framhäver konstnärspolitiska frågor, och att kulturell infrastruktur som ett särskilt utpekat regionalt utvecklingsområde kopplas till vikten av att främja kulturskapares villkor och samverkan med både kommuner, grannregioner, kulturverksamheter och kulturskapare. Särskilt värdefullt är att regionen i planen betonar kulturens egenvärde och armlängds avståndsprincipen, liksom yttrandefrihet och många kulturskapares utsatthet i sina yrken.</p> <p>De goda konstnärspolitiska ambitionerna till trots blir det i Kronobergs kulturplan väldigt mycket nulägesbeskrivning blandat med stora samhällsperspektiv och svävande önskemål om hur det borde vara. Utvecklingsområdena med sina insatsområden är rätt allmänt formulerade, men lär väl kopplas till årliga, konkreta handlingsplaner, vilket påtalas i nulägesanalysen. Denna kulturplan balanserar mellan vision</p>

	<p>planeringsdokument. Med generellt formulerade skrivningar finns alltid risken att de kan användas lite hur som helst; att de stora orden blir till intet förpliktigande. Det är i resurssatta handlingsplaner som det kommer visa sig vilka prioriteringar som regionen verkligen gör.</p> <p>Barn och unga är ett framträdande område i kulturplanen, vilket självfallet är bra ambitioner i sig, det är viktigt att hålla det regionala kulturutvecklingsarbetet resursmässigt balanserat när det gäller likvärdighet för alla publikgrupper/åldrar i regionen och undvika slagsida åt endera håll.</p> <p>KLYS värdesätter regionens kulturskaparenkät som gjordes våren 2021 och att det finns signaler om förbättrade dialoger mellan förvaltning och kulturskapare över lag i Kronoberg.</p>
VÄRMLAND	<p>Region Värmlands kulturplan för perioden 2022-2025 är ett bitvis korthugget men mycket välformulerat styrdokument för regionens kulturutveckling de kommande fyra åren. Konstnärspolitiska sakfrågor och perspektiv lyfts fram väl. Målsättningarna, som över lag är tydligt disponerade, blir dock aningen för allmänna och vaga i en del formuleringar. Med generellt formulerade skrivningar finns alltid risken att de kan användas lite hur som helst; att de stora orden blir till intet förpliktigande. I resurssatta verksamhetsplaner kommer det att visa sig vilka prioriteringar som regionen verkligen gör.</p> <p>Värmland är noga med att betona samverkan mellan olika nivåer i kulturlivet, och mellan kommuner och regioner för att utveckla den kulturella infrastrukturen. Föredömligt understryks vikten av att främja förutsättningarna för konstnärlig frihet, upprätthållande av kulturens egenvärde och att armlängds avståndsprincipen ska följas. Anmärkningsvärt är dock att skrivningar om så viktiga saker som regionens syn på bl a kulturskapares upphovsrätt och kollektivavtal i stort sett saknas i planen.</p> <p>Barn och unga är ett framträdande område i kulturplanen, vilket självfallet är bra ambitioner i sig, men det är viktigt att hålla det regionala kulturutvecklingsarbetet resursmässigt balanserat när det gäller likvärdighet för alla publikgrupper/åldrar i regionen och undvika slagsida åt endera håll.</p> <p>Region Värmland har sedan 2017 haft ett kulturskaparsamråd och KLYS hoppas att gruppen fortsätter sitt arbete även under kommande planperiod som en expertinstans i det konstnärspolitiska arbetet med årsplanering och resursfördelning.</p>
ÖVER-GRIPANDE TENDENSER	<p>MER KONSTNÄRSPOLITIK I REGIONALA KULTURPLANER</p> <p>Liksom vi kunde se i förra årets undersökta kulturplaner är en tydlig tendens att det finns ett generellt starkare konstnärspolitiskt anslag i kulturplanerna på senare år. Begreppet <i>konstnärspolitik</i> har varit relativt sällsynt i kulturplaner, men det förekommer i samtliga av årets tre kulturplaner.</p> <p><i>Principen om armlängds avstånd, konstens egenvärde, konstnärlig frihet och goda förutsättningar för kulturell mångfald</i> betonas i högre grad och är generellt bättre disponerat i planernas texter. Främjande av professionella kulturskaparnas villkor lyfts fram under egna avsnittsrubriker och som särskilt prioriterade områden för planperioden, ofta kopplat till regionernas övergripande kulturpolitiska mål. Blekinge och Kronoberg sticker ut med att uppmärksamma begreppet <i>yttrandefrihet</i> i sina planer.</p> <p>Problematiken med Coronapandemins följder för kulturlivet i respektive region beskrivs i alla kulturplanerna, men i olika grad och på olika sätt i upplägget. Kronoberg och Värmland har de mest omfattande och tydligaste skrivningarna.</p> <p>SKRIVS MER OM KULTURENS ROLL I SAMHÄLLET</p> <p>En tydlig trend de senaste åren är att regionerna gör mer nationella, internationella och samhällspolitiska utblickar i sina kulturplaner och skriver mer om regionala utvecklingsfrågor och kulturens relation till andra politikområden, samt om kopplingar till övergripande regionala utvecklingsstrategier, -planer och målbilder. Några av kulturplanerna sätts in i långsiktiga tidsperspektiv och i stort sett alla lyfter nuförtiden hur den regionala kulturpolitiken relaterar till <i>FN:s agenda 2030 om hållbar utveckling</i>. Dessutom har kommunernas roller och samverkan mellan regioner och kommuner i den regionala kulturutvecklingen fått väsentligt mer utrymme i kulturplanerna på senare år.</p>

SKRIVS MER OM KONSTNÄRLIG KVALITET OCH FÖRNYELSE

Vikten av att kunna erbjuda regional kultur av *hög kvalitet* understryks i samtliga tre kulturplaner. Kvalitetsbegreppets flitiga förekomst i planerna kan kopplas till att regionerna i sitt kulturpolitiska arbete särskilt tycks ha tagit intryck av statens nationella kulturpolitiska mål om främjande av kvalitet och konstnärlig förnyelse. Orden *förnyelse* och *nyskapande* finns med i ett flertal skrivningar i kulturplanerna. Detta är en tydlig tendens sedan några år tillbaka.

FOKUS PÅ KULTURSKAPARNA I DEN KULTURELLA INFRASTRUKTUREN

Som regel använder nu alla regionala kulturplaner begreppet *kulturskapare*. Användningen av begreppet *konstnär* skiftar i de undersökta kulturplanerna. Fortfarande råder en viss begreppsblandning i planerna kring ordet *konstnär* i den breda definitionen för verksamma inom alla konstarter.

Genomgående formulerar sig regionerna mer utförligt kring utveckling av kulturell infrastruktur och samverkan mellan olika nivåer och aktörer i kulturlivet dessa. Själva begreppet *kulturell infrastruktur* förekommer som regel i varje regional kulturplan de senaste åren. Region Kronoberg talar även om *konstnärlig infrastruktur*, vilket förtydligar kulturskaparnas roll i det regionala kulturlivet i stort. Tendensen kan nog kopplas till det generellt starkare konstnärspolitiska anslaget i kulturplanerna.

Det skrivs mer om både *kompetensutveckling för kulturskapare* och *konstnärliga residensverksamheter* än det gjordes för bara några år sedan. Men det förstnämnda är generellt bristfälligt beskrivet i sak. Interregionala och internationella perspektiv på utveckling av residens för kulturskapare framhålls också i högre grad än förr. Blekinge och Kronoberg ingår i *Regionsamverkan Sydsverige*, vilket märks tydligt i deras båda planer gällande bl a residensverksamheter och kompetensutveckling.

Skrivningarna i planerna om *kulturskapares upphovsrätt* är fortfarande kortfattade och delvis bristfälliga. Regionerna har dock blivit bättre på att belysa ämnet och påtala vikten av att ersätta kulturskapare enligt upphovsrätten. Perspektiven på upphovsrätt skiljer sig ofta i de olika kulturplanerna. Vanligt är att som Region Värmland i planen enbart konstatera att ökad digitalisering medför upphovsrättsliga utmaningar inom offentlig verksamhet.

Skrivningar om *kulturskapares arbetsmiljö* har på senare år kommit in i kulturplanerna, ofta kopplat till hot och hat-problematiken för många kulturskapare.

SKRIVS MER OM KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR (KKN)

Liksom även i förra årets undersökta planer skrivs det mer om kulturella och kreativa näringar (KKN) och med fler konstnärspolitiska perspektiv i avsnitten jämfört med en del av de senaste årens regionala kulturplaner från andra regioner. Det finns en generellt större medvetenhet om balansen mellan instrumentella och konstnärliga perspektiv när det gäller professionell kultur och konst och hur kulturpolitiken kan samspela med näringspolitik när det gäller hur professionell kultur och konst kan stimulera övergripande regional tillväxt, företagsinnovation och entreprenörskap. Spelutveckling och digitalisering har fått mer utrymme i kulturplanerna på senare år. Dock är fortfarande mycket av KKN-skrivningarna i planerna på ett traditionellt vis kopplade till utveckling av regionens besöksnäringar, kulturmiljöer och kulturarv.

SPELUTVECKLING LYFTS FRAM I KULTURPLANERNA

Även om det finns en rad innehållsmässiga likheter i hur alla årets tre undersökta planer följer kultursamverkansmodellens förordnings innehåll, så har alla regionerna gått sina egna vägar med form och innehåll i respektive kulturplan. Alla är pedagogiskt utförliga kring nulägesbeskrivningar av större perspektiv på kulturen i samhället, men i viss mån mindre fokuserade på att beskriva vad som konkret ska göras under planperioden. Det råder dock olikheter mellan kulturplanerna när det gäller hur verksamhets- och konstområdena belyses, och vilket utrymme de olika områdena ges. Kronoberg sticker ut med att ha "Muntligt berättande" som eget verksamhetsområde.

Skrivningar om konstområdet *dramatik* är anmärkningsvärt nog i stort sett utelämnade i alla kulturplanerna, med undantag för att Kronoberg påtalar vikten av nyskriven dramatik. Satsningar på *cirkus/nycirkus* beskrivs i Värmlands plan. Konstformen är dock bara i förbigående omnämnd i övriga två regioners planer.

Områdena *spelkultur* och *spelutveckling* förekommer i alla tre planerna. Det är något av en trend de senaste åren att regionala kulturplaner nästan som regel nuförtiden har avsnitt om digitala spel och generell spelkultur som ett eget verksamhetsområde.

REGIONALA DIALOGER MED KULTURLIVET FRAMHÅLLS MER

En tendens är att regionerna tycks bli generellt mer transparenta, utförliga och noggranna med att i sina kulturplaner redogöra för det dialogarbete som görs inför såväl framtagande som uppföljning av planen. När det gäller dialogerna med professionella kulturskapare har Kronoberg valt andra arbetsätt än att ha ett specifikt kulturskaparråd så som Blekinge och Värmland har.

KLYS' REMISSYTTRANDEN GÖR SKILLNAD

Alla de tre regionerna Blekinge, Kronoberg och Värmland har i mejlkorrespondens med KLYS framhållit att de har tagit intryck av KLYS remissyttranden. Kronoberg är tydligast och mest konkret i sin återkoppling om vilka textjusteringar som har gjorts. Det är sannolikt så att KLYS remissvar ihop med ett konstnärspolitiskt påverkansarbete, som bl a hjälpt till att förbättra regionala dialoger med kulturskapare genom åren, har lett till att stärka de konstnärspolitiska perspektiven i regionala kulturplaner på det sätt som är synligt i de senaste årens planer.

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Författarförbundet, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmars Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, 070-948 09 63, klys@klys.se, www.klys.se